

PIOTR KARDAS

ROLA I ZNACZENIE WYKŁADNI PROWSPÓLNOTOWEJ W PROCESIE DEKODOWANIA NORM PRAWA KARNEGO

Uwagi na marginesie uchwały Sądu Najwyższego
z 3 marca 2009 r. (I KZP 30/08)

1. Stanowiące przedmiot uchwały wykładniczej Sądu Najwyższego z 3 marca 2009 r.¹ zagadnienie prawne dotyczące związania sądu polskiego wymiarem kary orzeczonej wyrokiem sądu państwa członkowskiego Unii Europejskiej — wydanym w wyniku postępowania prowadzonego w związku z uprzednim przekazaniem obywatela polskiego lub osoby korzystającej w Rzeczypospolitej Polskiej z prawa azylu na podstawie ENA a następnie odesłanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu wykonania kary — łączy się z całym szeregiem zagadnień, które w znacznej części stanowiły już przedmiot wypowiedzi przedstawicieli doktryny prawa karnego. Podkreślić należy, iż wydanie przez SN powołanej wyżej uchwały poprzedzone było intensywną i wielopłaszczyznową debatą publiczną, w której przedstawione zostały różnorodne aspekty spornego zagadnienia prawnego, połączone z odmiennymi sposobami rozwiązania problemu przekazanego w trybie art. 441 k.p.k. do rozpoznania najwyższej instancji sądowej². Jedną

¹ Zob. uchwała SN z 3 III 2009 r., I KZP 30/08, OSNKW 2009, nr 4, poz. 29.

² Zob. w szczególności: Z. B a r w i n a, *Przepis art. 114 § 4 k.k. w świetle Konwencji o przekazywaniu osób skazanych z dnia 21 marca 1983 r.*, CPKiNP 2009, z. 1, s. 69 i n.; P. K a r d a s, *O kolizjach między przepisami stanowiącymi wynik implementacji decyzji ramowych a umowami międzynarodowymi*, CPKiNP 2009, z. 1, s. 5 i n.; P. W i l i Ń s k i, *Konstytucyjna zasada nulla poena sine lege a instytucja exequatur*, w: *Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji Jubileuszu 70. urodzin Profesora Andrzeja J. Szwarca*, Poznań 2009, s. 601 i n. Można przeto stwierdzić, iż po raz pierwszy wydanie uchwały wykładniczej przez SN poprzedzone zostało pogłębioną debatą

z płaszczyzn, na której analizowano w piśmiennictwie problemy interpretacyjne ujawniające się na gruncie regulacji zawartej w art. 607t § 2 k.p.k. w zw. z art. 607s § 4 k.p.k., była problematyka europeizacji prawa karnego, postrzegana w kontekście konstytucyjnych zasad prawa karnego³. W szczególności zaś wskazywano, że rozwiązanie zawarte w powołanych przepisach stanowi przejaw procesu implementacji decyzji ramowej w sprawie ENA, co sprawia, iż należy je oceniać w kontekście zasady pierwszeństwa prawa wspólnotowego, zasady wzajemnego uznawania oraz wykładni przepisów wewnętrznych państwa członkowskiego w sposób zgodny z treścią i celem decyzji ramowej, stanowiącej podstawę procesu transpozycji⁴. Nie podejmując próby chociażby skrótowego przedstawienia prezentowanych do tej pory w piśmiennictwie argumentów, wskazać można, że analizowana przez SN kwestia związana jest nie tylko z regułami wprowadzenia do ustawodawstwa wewnętrznego regulacji stanowiących przejaw implementacji decyzji ramowych, a więc europeizacji prawa karnego, lecz także ze znaczeniem i rolą reguł konstytucyjnych oraz przyjmowanych w prawie karnym dyrektyw w procesie wykładni przepisów określających zasady i tryb egze-

publiczną, umożliwiającą przedstawienie przed wydaniem wiążącego rozstrzygnięcia przez najwyższą instancję sądową spektrum poglądów, koncepcji oraz stanowiących konsekwencję ich zastosowania rozwiązań spornego problemu, które stanowiły — jak podnosi P. Hofmański — jedną z podstaw prowadzonych przed wydaniem uchwały wykładniczej rozważań. Dodać trzeba, iż zwieńczeniem analizy dotyczącej zagadnienia związania sądu polskiego wymiarem kary orzeczonej na mocy wyroku sądu państwa członkowskiego UE w trybie art. 607t § 2 k.p.k. w zw. z art. 607s § 4 k.p.k. była zorganizowana w dniu 15 V 2009 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim konferencja, w której jako paneliści wzięli udział dwaj członkowie składu orzekającego SN: sędzia SN prof. dr hab. P. Hofmański oraz sędzia SN S. Zabłocki.

- ³ Zob. zwłaszcza rozważania P. Wilińskiego, *Konstytucyjna zasada...*, *op. cit.*, s. 601 i n. oraz nawiązującą do tej problematyki wypowiedź M. Królikowskiego, *Wokół problemów z zasadą nulla poena sine lege przy dostosowaniu kary orzeczonej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej*, CPKiNP 2009, z. 2 (bieżący), s. 33 i n.
- ⁴ Takie podejście zaprezentowane zostało w źródłowym z punktu widzenia analizowanej sprawy postanowieniu Sądu Okręgowego w Poznaniu z 3 X 2008 r., III Kop 4207, i w pewnym zakresie powielone w uzasadnieniu stanowiska Sądu Apelacyjnego w Poznaniu przedstawionym w uzasadnieniu postanowienia tego sądu z 4 XI 2008 r., II Akz 521/08. Zob. szerzej P. Wiliński, *Konstytucyjna zasada...*, *op. cit.*, s. 603 i n.; P. Wiliński, *Głos w dyskusji panelowej*, CPKiNP 2009, z. 2, s. 33 i n.; M. Królikowski, *Wokół problemów...*, *op. cit.* Por. też uzasadnienie uchwały SN z 3 III 2009 r., I KZP 30/08. Źródłem prezentowanej w powołanych judykatach koncepcji wykładniczej była nieco zmodyfikowana koncepcja interpretacyjna przedstawiona przez P. Hofmańskiego, A. Sakowicza, *Reguły kolizyjne w obszarze międzynarodowej współpracy w sprawach karnych*, PiP 2006, z. 11, s. 40 i n.

kwowania odpowiedzialności represyjnej. W szczególności zaś łączy się z wyjątkowo złożonym zagadnieniem wykładni przepisów prawa karnego (materialnego, procesowego i wykonawczego) przy uwzględnieniu dyrektywy wykładni przyjaznej dla prawa unijnego⁵. Ma ona szczególne znaczenie w odniesieniu do tych części wewnętrznego systemu prawa, które stanowią konsekwencję działalności prawodawczej organów wspólnotowych, implementowanej do porządków wewnętrznych państw członkowskich. W tym obszarze już *prima facie* ujawniają się możliwe napięcia i kolizje, między przyjmowanymi w prawie karnym państwa członkowskiego metodami wykładni, ściśle łączącymi się z funkcjami gwarancyjnymi regulacji dotyczących prawa represyjnego oraz wykładni zgodnej z treścią i celem regulacji wspólnotowych. Jako naturalne dopełnienie tak zakreślonych zagadnień jawi się także kwestia istoty i zakresu zastosowania norm gwarancyjnych

⁵ Należy podkreślić, że w piśmiennictwie z zakresu prawa europejskiego wyjątkowo sporne są zagadnienia terminologiczne związane z określeniem mechanizmu gwarantującego wykładnię przepisów prawa wewnętrznego państwa członkowskiego z prawem wspólnotowym. Dla charakterystyki modelu wykładni przyjmowanego w prawie wspólnotowym wykorzystywane są różnorodne określenia, w tym pojęcia: „wykładnia prowspólnotowa”, „wykładnia zgodna”, „wykładnia przyjazna prawu wspólnotowemu”, „wykładnia przyjazna prawu unijnemu”, „wykładnia proeuropejska” czy wreszcie „wykładnia pronijna”. Sposób określenia tej metody wykładni ma — jak podkreśla się w doktrynie prawa europejskiego — istotne znaczenie, zwłaszcza jeżeli uwzględni się rozciągnięcie przez ETS tego modelu wykładni na instrumenty prawne ułożone w III filarze UE. Ponieważ spory terminologiczne nie zostały ostatecznie rozstrzygnięte, zaś niniejsze opracowanie nie aspiruje do analiz związanych z prawem wspólnotowym, przeto w dalszej części rozważań wykorzystywane będą zamiennie wskazane wyżej terminy, z tym oczywistym zastrzeżeniem, iż odnoszą się one do reguł stosowania wykładni zgodnej z prawem wspólnotowym w odniesieniu do przepisów prawa wewnętrznego, stanowiących konsekwencje implementacji decyzji ramowych. Co do ogólnych zagadnień związanych z wykładnią prowspólnotową zob. szerzej: S. B i e r n a t, *Wykładnia prawa krajowego zgodnie z prawem wspólnotowym*, w: *Implementacja prawa integracji europejskiej w krajowych porządkach prawnych*, red. C. Mik, Toruń 1999, s. 123 i n.; T. K o n c e w i c z, *Sędziowski obowiązek interpretacji prawa krajowego w zgodzie z prawem wspólnotowym*, „Przeгляд Sądowy” 2000, z. 6, s. 3 i n.; A. Ł a z o w s k i, *Proeuropejska wykładnia prawa przez polskie sądy i organy administracji jako mechanizm dostosowania systemu prawnego do *acquis communautaire**, w: *Prawo polskie a prawo Unii Europejskiej*, red. E. Piontek, Warszawa 2003, s. 181 i n.; C. M i k, *Wykładnia zgodna prawa krajowego z prawem wspólnotowym*, w: *Polska kultura prawna a proces integracji europejskiej*, red. S. Wronkowska, Kraków 2005, s. 115 i n.; K. K o w a l i k - B a n c z y k, *Prowspólnotowa wykładnia prawa polskiego*, EPS 2005, z. 4, s. 28 i n.; A. K a l i s z, *Wykładnia i stosowanie prawa wspólnotowego*, Warszawa 2007, s. 201 i n.; A. S z p u n a r, *Odpowiedzialność podmiotu prywatnego z tytułu naruszenia prawa wspólnotowego*, Warszawa 2008, s. 157 i n.

należących do porządku wewnętrznego państwa członkowskiego w odniesieniu do regulacji stanowiących wyraz implementacji aktów prawa unijnego. Tym też zagadnieniom poświęcone są zamieszczone poniżej uwagi⁶.

2. Nie ma wątpliwości, że stanowiąca przedmiot uchwały wykładniczej SN regulacja zawarta w art. 607t § 2 w zw. z art. 607s § 4 k.p.k., wyrażająca zasadę związania sądu polskiego wymiarem kary orzeczonej przez sąd państwa członkowskiego UE, związana jest z procesem transpozycji do porządku wewnętrznego decyzji ramowej w sprawie ENA, co oczywiście nie oznacza, iż została ona wprowadzona jako wynik implementacji wyrażonego w tej decyzji obowiązku wykonania kary w wymiarze orzeczonym przez sąd państwa członkowskiego bez możliwości dostosowania jej rozmiaru do ustawodawstwa wewnętrznego⁷. Niewątpliwe jest także to, że decyzje ramowe stanowią obecnie jeden z najskuteczniejszych instrumentów europeizacji prawa karnego⁸. O tyle jednak specyficzny, że ulokowany w tzw. III filarze UE i przez to pozbawiony charakterystycznych dla mieszczących się w I filarze aktów prawnych cech, w tym w szczególności tzw. bezpośredniej skuteczności⁹.

⁶ Tym samym poza zakresem analizy pozostawiam pozostałe kwestie związane z rozstrzyganym przez SN zagadnieniem prawnym.

⁷ Obowiązku wykonania kary w wymiarze orzeczonym przez sąd państwa członkowskiego bez możliwości dostosowania jej rozmiaru do górnej granicy przewidzianej w ustawodawstwie wewnętrznym państwa wykonania nie wprowadza decyzja ramowa w sprawie ENA. Rozwiązania przewidującego związanie wymiarem orzeczonej kary nie zawierają także inne akty prawa wspólnotowego. Zob. szerzej P. Kardas, *op. cit.*, s. 5 i n.; P. Wiliński, *Głos...*, *op. cit.* Trafnie podkreśla P. Wiliński, że rozwiązanie zawarte w art. 607s § 4 k.p.k. i w art. 607t § 2 k.p.k. „wprowadzone zostało przez polskiego ustawodawcę przy okazji implementacji decyzji ramowej, jednak bez związku z jej treścią”.

⁸ Co do normatywnej charakterystyki tych instrumentów prawnych zob. szerzej A. Grzałka, *Trzeci filar Unii Europejskiej*, Warszawa 2008, s. 96 i n.

⁹ Zob. szerzej *ibid.*, s. 131 i n. Trzeba jednak zaznaczyć, że w piśmiennictwie z zakresu prawa europejskiego przyjmowany jest w obszarze pochodnych aktów prawa wspólnotowego i wyodrębnienie zasady bezpośredniego obowiązywania, stosowania i skuteczności jest kwestionowane. Zob. w tej kwestii A. Szpunar, *op. cit.*, s. 39–69. Warto także zaznaczyć, że pozbawienie decyzji ramowych cechy bezpośredniej skuteczności jest częściowo co najmniej sanowane poprzez wymóg wykładni zgodnej z treścią i celami decyzji, która w ramach systemu przestrzegania prawa wspólnotowego postrzegana jest jako uzupełnienie skutku bezpośredniego i wyraz zasady pierwszeństwa. W doktrynie prawa europejskiego prezentowany jest pogląd, wedle którego wykładnia wspólnotowa stanowi jeden ze sposobów stosowania prawa wspólnotowego, realizujący w pewnym zakresie zasadę pierwszeństwa prawa wspólnotowego poprzez niwelowanie

3. Charakter instrumentów prawnych, jakimi są decyzje ramowe, sprawia, że pozostają w szczególnej relacji do regulacji konstytucyjnych¹⁰. Powszechnie przyjmuje się, że w stosunku do tych instrumentów zachowana jest zasada prymatu Konstytucji, zaś zawarte w decyzjach ramowych i implementowane do prawa wewnętrznego regulacje nie mogą pozostawać w sprzeczności z regulacją konstytucyjną¹¹. Takie założenia i usytuowanie prawa wspólnotowego w relacji do Konstytucji pozwala zachować zasadę szczególnej mocy prawnej ostatniego z wymienionych aktów prawnych. Tym samym stosowanie prawa wspólnotowego (unijnego) w sprawach karnych nie może stanowić samo przez się automatycznie i w sposób wiążący podstawy modyfikacji nadrzędnych w hierarchii systemu prawa norm konstytucyjnych, zaś regulacja wspólnotowa nie może z tego tylko powodu iż czerpie swoje pierwotne źródło z prawa unijnego wpływać na wzorzec konstytucyjny w sposób redukujący poziom regulacji gwarancyjnych (jeżeli konstytucyjny standard gwarancyjny jest bardziej precyzyjny i dalej idący niż standard przewidziany w decyzji ramowej). Zarazem jednak istota prawodawstwa unijnego ma na celu ujednoczenie i zwiększenie efektywności instrumentów represyjnych, co sprawia, iż tak postrzegane cele prawodawstwa wspólnotowego są szczególnie wrażliwe na wszelkie przypadki kwestionowania ich skuteczności, w tym także oparte na wskazaniu niezgodności lub wręcz sprzeczności z wzorcem konstytucyjnym lub innymi elementami systemu prawa uniemożliwiającyymi stosowanie rozwiązań prawa unijnego¹². W tym zakresie ujawnia się szczególnie doniosłe w prawie represyjnym napięcie między niezbędną dla realizacji celów wspólnotowych rezygnacją z części suwerenności prawodawczej oraz koniecznością ograniczenia praw jednost-

konfliktów wynikających z rozbieżności między normami wchodzącymi w skład prawa wewnętrznego i prawa wspólnotowego, a w konsekwencji służący zapewnieniu pełnej skuteczności prawa wspólnotowego. Zob. szerzej A. Szpunar, *op. cit.*, s. 181–184.

¹⁰ Zob. interesujące uwagi klasyfikacyjne M. Królikowskiego, w: M. Królikowski, P. Wiliński, J. Izdorczyk, *Podstawy prawa karnego międzynarodowego*, Warszawa 2008, s. 43 i n.

¹¹ Znamiennym przykładem jest ujawniona tuż po zakończeniu procesu implementacji decyzji ramowej w sprawie ENA sprzeczność regulacji zawartej w art. 607t § 1 k.p.k. z art. 55 ust. 1 Konstytucji, zakończona nowelizacją wskazanego przepisu konstytucyjnego. Zob. szerzej w tej kwestii: P. Hofmański, Glosa do wyroku TK z 27 IV 2005 r., P 1/05, PiP 2005, z. 9, s. 113 i n.; W. Czaplński, Glosa do wyroku TK z 27 IV 2005 r., P 1/05, PiP 2005, z. 9, s. 108 i n.; M. Płachta, R. Wieruszewski, Glosa do wyroku TK z 27 IV 2005 r., P 1/05, PiP 2005, z. 9, s. 117 i n.; S. Steinborn, Glosa do wyroku TK z 27 IV 2005 r., P 1/05, „Przegląd Sądowy” 2005, z. 5, s. 189 i n.

¹² Na ryzyko związane z tym aspektem wykładni wskazywali m.in. P. Hofmański, A. Sakowicz, *op. cit.*, s. 40 i n.

kowych dla osiągnięcia efektywności prawa wspólnotowego a regulacjami gwarancyjnymi służącymi ochronie praw i wolności jednostki¹³. W tym też kontekście w pewnym sensie zrozumiałe są eksponowane obawy, czy odwoływanie się do regulacji porządku wewnętrznego jako podstawy odmowy zastosowania określonych rozwiązań stanowiących element porządku prawnego związany z procesem transpozycji decyzji ramowych nie stanowi zasadniczego zagrożenia dla procesu europeizacji prowadząc do wzruszenia najgłębszych podstaw współpracy w sprawach karnych w ramach struktury UE i najistotniejszego jej elementu w postaci zasady wzajemnego zaufania i uznawania. Co do zagadnienia związania sądu polskiego wymiarem kary orzeczonej przez sąd państwa członkowskiego, wątpliwości te mają szczególny charakter, wszak rozwiązanie zawarte w art. 607t § 2 w zw. z art. 607s § 4 k.p.k. łączy się nierozdzielnie z implementacją do porządku wewnętrznego decyzji ramowej w sprawie ENA. W powyższym kontekście interesujące jest podjęcie próby odpowiedzi na pytanie, jakie znaczenie przy rozwiązywaniu problemów uwikłanych w ujawniające się *prima facie* niezgodności między regulacją stanowiącą przejaw transpozycji decyzji ramowej a pozostałymi elementami systemu prawa ma przyjmowana w odniesieniu do instrumentów prawnych III filara zasada wykładni zgodnej z treścią i celami prawa wspólnotowego. W szczególności zaś interesujące jest podjęcie próby odpowiedzi na pytanie, w jakim zakresie wykorzystanie tej dyrektywy wykładniczej przemawia za stosowaniem regulacji mających swe źródło w prawie unijnym, niezależnie od ujawniających się wątpliwości w kontekście pozostałych elementów systemu prawa, w jakim zaś może stanowić argument wspierający rozstrzygnięcie odrzucające konsekwencje wynikające z takiej regulacji. W dalszej zaś perspektywie ustalenie, w jakiej relacji pozostaje przyjmowana w prawie unijnym zasada wykładni zgodnej z treścią i celem decyzji ramowej do przyjmowanych w porządku wewnętrznym reguł interpretacji przepisów represyjnych¹⁴.

¹³ W kontekście analiz dotyczących zasady pierwszeństwa prawa wspólnotowego oraz reguły wykładni prowsólnotowej w piśmiennictwie wskazuje się na dostrzegalną zależność między efektywnością prawa wspólnotowego a koniecznością ochrony praw, które określone są w systemie prawa, podkreślając, że niekiedy efektywność pociąga za sobą konieczność ograniczenia praw podmiotów prywatnych — zob. szerzej A. Szpunar, *op. cit.*, s. 182.

¹⁴ Na marginesie trzeba dodać, że zagadnienie wykładni prowsólnotowej w prawie represyjnym, z uwagi na splot różnorodnych czynników, z których jedynie część została wskazana w niniejszym opracowaniu, wymaga szczegółowego i kompleksowego opracowania.

4. Dostrzegając opisane wyżej relacje między normami decyzji ramowych (prawa wspólnotowego) a Konstytucją nie można tracić z pola widzenia, że te specyficzne instrumenty prawne w zasadniczej części mają na celu ujednoczenie (harmonizację) prawa karnego państw członkowskich, częstokroć polegającą na wprowadzeniu obowiązku kryminalizacji określonych zachowań, modyfikacji podstaw odpowiedzialności karnej, podwyższeniu granic ustawowego zagrożenia, uproszczeniu lub modyfikacji reguł proceduralnych, czy też wprowadzeniu określonych instytucji służących zwiększeniu efektywności i skuteczności sposobów prawnokarnej reakcji. Co do zasady te specyficzne instrumenty prawne stanowią podstawę modyfikacji podstaw odpowiedzialności karnej, zasad i trybu pociągania do tej odpowiedzialności lub reguł związanych z wykonaniem orzeczonych przez sąd kary lub środków karnych¹⁵. Uwzględniając fakt, że akty prawa

¹⁵ Taki cel i konsekwencje decyzji ramowych dostrzec można analizując przyjęte do tej pory i implementowane decyzje, w tym w szczególności: decyzję ramową Rady nr 2000/383/WSiSW z dn. 29 V 2000 r., w sprawie zwiększenia ochrony poprzez sankcje karne i inne sankcje za fałszowanie w związku z wprowadzeniem euro, Dz.Ur. WE L 140, 14.06.2000; decyzję ramową Rady nr 2001/220/WSiSW z dn. 15 III 2001 r., w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym, Dz.Ur. WE L 82, 22.03.2001; decyzję ramową Rady nr 2001/413/WSiSW z dn. 28 V 2001 r., w sprawie zwalczania fałszowania i oszustw związanych z bezgotówkowymi środkami płatniczymi, Dz.Ur. WE L 149, 02.06.2001; decyzję ramową Rady nr 2001/500/WSiSW z dn. 26 VI 2001 r., w sprawie prania pieniędzy oraz identyfikacji, wykrywania, zamrożenia, zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstwa, Dz.Ur. WE L 182, 5.07.2001; decyzję ramową Rady nr 2001/888/WSiSW z dn. 6 XII 2001 r., zmieniającą decyzję ramową 2000/383/WSiSW w sprawie zwiększenia ochrony poprzez sankcje karne i inne sankcje za fałszowanie związane z wprowadzeniem euro, Dz.Ur. WE L 329, 14.12.2001; decyzję ramową Rady nr 2002/465/WSiSW z dn. 13 VI 2002 r., w sprawie wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych, Dz.Ur. WE L 162, 20.06.2002; decyzję ramową Rady nr 2002/475/WSiSW z dn. 13 VI 2002 r., w sprawie zwalczania terroryzmu; decyzję ramową Rady nr 2002/584/WSiSW z dn. 13 VI 2002 r., w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi; decyzję ramową Rady nr 2002/629/WSiSW z dn. 19 VII 2002 r. w sprawie handlu ludźmi; decyzję ramową Rady nr 2002/946/WSiSW z dn. 28 XI 2002 r. w sprawie wzmocnienia systemu karnego w celu zapobiegania ułatwianiu nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu; decyzję ramową Rady nr 2003/80/WSiSW z dn. 27 I 2003 r. w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne; decyzję ramową Rady nr 2003/586/WSiSW z dn. 22 VII 2003 r. w sprawie wykonywania w Unii Europejskiej postanowień o zabezpieczeniu mienia i środków dowodowych; decyzję ramową Rady nr 2004/68/WSiSW z dn. 22 XII 2003 r. w sprawie zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej; decyzję ramową Rady nr 2004/757/WSiSW z dn. 24 II 2004 r. ustanawiającą minimalne przepisy określające znamiona przestępstw i kar w dziedzinie nielegalnego handlu narkotykami; decyzję ramową Rady nr 2005/212/WSiSW z dn. 24 II

wspólnotowego nie mogą przełamywać zasady nadrzędności Konstytucji, spostrzec można specyficzny splot czynników związanych z tą sferą prawa rzutujących na proces wykładni przepisów prawa karnego. W szczególności istotne jest wskazanie na zasadę obowiązku implementacji decyzji ramowych powiązaną z obowiązkiem wykładni przepisów prawa wewnętrznego w sposób zgodny z treścią i celem decyzji ramowych, konfrontowaną z zasadą nadrzędności Konstytucji i regułą bezpośredniego jej stosowania połączoną z nakazem wykładni zgodnej z Konstytucją¹⁶.

5. Nałożenie na siebie zasady nadrzędności Konstytucji oraz wynikającej z niej zasady wykładni zgodnej z Konstytucją z jednej strony oraz zasady lojalności oraz obowiązku transpozycji decyzji ramowych do porządku wewnętrznego i stosowania wykładni przyjaznej prawu wspólnotowemu obowiązujących w obszarze prawa wspólnotowego z drugiej, sprawia, iż w procesie wykładni przepisów wprowadzonych do porządku wewnętrznego w związku z procesem implementacji decyzji ramowych aktualizują się jednocześnie dwie szczególne dyrektywy interpretacyjne: wykładni w zgodzie z Konstytucją oraz wykładni przyjaznej prawu europejskiemu. Zdaniem Michała Królikowskiego w omawianych sytuacjach mamy do czynienia ze współistnieniem dwóch równoważnych dyrektyw interpretacyjnych¹⁷. Odmienne kwestię tę zdaje się postrzegać Paweł Wiliński wskazując, że „stosowanie prawa unijnego w sprawach karnych [...] nie ma w szczególności pierwszeństwa przed Konstytucją. [...] Zatem wykładnia pronunijna może być przełamana gdyby miała prowadzić do ograniczenia konstytucyjnych

2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa; decyzję ramową Rady nr 2005/214/WSiSW z dn. 24 II 2005 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do kar o charakterze pieniężnym; decyzję ramową Rady nr 2005/222/WSiSW z dn. 24 II 2005 r. w sprawie ataków na systemy informatyczne; decyzję ramową Rady nr 2005/667/WSiSW z dn. 12 VII 2005 r. w sprawie wzmocnienia uregulowań prawnokarnych w celu egzekwowania przepisów dotyczących zapobiegania zanieczyszczeniom pochodzącym ze statków; decyzję ramową Rady nr 2006/783/WSiSW z dn. 6 X 2006 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty; decyzję ramową Rady nr 2006/960/WSiSW z dn. 18 XII 2006 r. w sprawie uproszczenia wymiany informacji i danych wywiadowczych między organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej. Co do wykazu opracowywanych projektów kolejnych decyzji ramowych zob. szerzej A. Grzełek, *op. cit.*, s. 107 i n.

¹⁶ Zob. szerzej P. Czarny, w: *Polska kultura...*, *op. cit.*, s. 67 i n.; A. Bator, A. Kozak, *Wykładnia prawa w zgodzie z Konstytucją*, w: *Polska kultura...*, *op. cit.*, s. 43 i n. oraz powołana tam literatura przedmiotu i orzecznictwo.

¹⁷ Por. M. Królikowski, *Wokół problemów...*, *op. cit.*

wolności i praw, gwarantowanych w Konstytucji”¹⁸. Uwzględniając zasadę nadrzędności Konstytucji, rozciągającą się także na sferę pochodnego prawa unijnego, w tym bez wątpienia decyzje ramowe, wydaje się, że układ wskazanych wyżej szczególnych dyrektyw interpretacyjnych nie jest w pełni równoważny. Zasada nadrzędności i szczególna moc prawna Konstytucji zdają się wskazywać, iż wyznaczone w tym akcie prawnym gwarancje praw i wolności jednostki nie mogą zostać zniesione lub chociażby ograniczone przez wykorzystanie dyrektywy wykładni zgodnej z brzmieniem i celem prawa unijnego. Tym samym wykładnia pronijna nie może automatycznie prowadzić — jak wskazuje P. Wiliński — do ograniczenia konstytucyjnych praw i wolności jednostki. Przy czym zasada ta odnosi się do wszystkich płaszczyzn związanych z europeizacją prawa karnego, poczynając od etapu implementacji decyzji ramowej na wykładni zgodnej z treścią i celami prawa wspólnotowego kończąc. W tym kontekście trafnie akcentuje M. Królikowski, że uznanie zasady nadrzędności Konstytucji w stosunku do instrumentów prawnych z III filara UE oznacza szczególne powinności związane zarówno z etapem implementacji, jak i stosowania regulacji stanowiących jej rezultat, sprowadzające się do skierowanego do ustawodawcy krajowego nakazu transpozycji decyzji ramowej w sposób respektujący uregulowania konstytucyjne, oraz wykładni regulacji wprowadzonych do porządku wewnętrznego z jednoczesnym uwzględnieniem zasady wykładni zgodnej z Konstytucją oraz wykładni przyjaznej prawu wspólnotowemu.

6. Z punktu widzenia przyjętego w uchwale SN z 3 marca 2009 r. rozstrzygnięcia istotne jest wskazanie na wzajemne relacje konstytucyjnych regulacji odnoszących się do gwarancji praw i wolności jednostki oraz zasady wykładni prowspólnotowej, których istotę można — jak się wydaje — ująć w skrótowej formule jako zasadę ograniczenia konsekwencji wykładni prowspólnotowej przez standard konstytucyjny w ten sposób, iż wykluczona jest taka wykładnia prawa wewnętrznego, która prowadziłaby do ograniczenia konstytucyjnie chronionych praw i wolności jednostki. Przyjmując taką perspektywę można konstatować, iż w obszarze prawa karnego, w którym gwarancje konstytucyjne odgrywają szczególną rolę, wzorzec konstytucyjny wyznacza nieprzekraczalną granicę wykładni prowspólnotowej¹⁹. W powyższym kontekście jako istotne jawi się pytanie, czy

¹⁸ P. Wiliński, *Głos...*, *op. cit.*

¹⁹ Trafnie podkreśla P. Wiliński, że „taka wykładnia w zakresie praw i wolności konstytucyjnych jest jedyną dopuszczalną, ze względu na powierzone Konstytucji zadanie ochrony tych praw i wolności. Zakresu tych ostatnich zaś nie można dowolnie zmieniać.

ograniczenie wykładni prawspólnotowej obejmuje także przyjmowane w prawie wewnętrznym państwa członkowskiego reguły wykładni na poziomie niższym niż regulacja konstytucyjna. Innymi słowy chodzi tutaj o rozstrzygnięcie, czy wykładnia prawspólnotowa może stanowić podstawę modyfikacji określonych instytucji opisanych w przepisach prawa wewnętrznego państwa członkowskiego w sposób modyfikujących ich rozumienie w porównaniu z rezultatem wykładniczym uzyskiwanym przy wykorzystaniu przyjmowanych w prawie wewnętrznym państwa dyrektyw interpretacyjnych. Odniesienie się do tej kwestii wymaga przedstawienia w pierwszej kolejności kilku uwag dotyczących koncepcji wykładni zgodnej z prawem wspólnotowym.

7. Jakkolwiek zagadnienie wykładni prawspólnotowej w obszarze prawa karnego nie stanowiło do tej pory przedmiotu szerszych analiz teoretycznych²⁰, zaś orzecznictwo i piśmiennictwo w tym zakresie są póki co nad wyraz skromne, to odwołując się do ogólniejszych ujęć tego zagadnienia wskazać można na wyraźnie dostrzegalne powiązanie koncepcji wykładni prawspólnotowej ze standardem gwarancyjnym w sferze prawa represyjnego²¹. Rozciągając zasadę wykładni zgodnej z prawem UE na decyzje ramowe Europejski Trybunał Sprawiedliwości w wyroku w sprawie Marii Pupino²² nawiązał do wcześniejszego dorobku orzeczniczego związanego z tym modelem wykładni. Wskazując, że w zakresie regulacji III flara UE organy krajowe zobowiązane są do wykładni przepisów wewnętrznych wprowadzonych do porządku krajowego w wyniku implementacji decyzji

W tym kontekście jasne staje się, że nie można apriorycznie przyjmować wykładni przepisów prowadzącej do próby ich ograniczenia, nawet jeśli ma to być dokonane w celu bliższej integracji przepisów Wspólnoty Europejskiej. Ograniczenia takie są być może dopuszczalne ale po spełnieniu dodatkowych warunków i w pełnej zgodzie z regulacjami konstytucyjnymi. Por. P. Wiliński, *Głos...*, *op. cit.*

²⁰ Co do ogólniejszych ujęć tego zagadnienia zob. w szczególności: J. Niesiołowski, A. Miokołajczyk, *Z zagadnień wykładni prawa europejskiego*, w: *Polska kultura...*, *op. cit.*, s. 205 i n.; M. Zirk-Sadowski, *Wykładnia i rozumienie prawa w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej*, w: *Polska kultura...*, *op. cit.*, s. 93 i n.; C. Mik, *op. cit.*, s. 115 i n.

²¹ Analiza orzecznictwa ETS oraz doktryny prawa europejskiego wskazuje, że pewne rodzaje ograniczeń związanych z wykładnią prawspólnotowa odnoszone są wyłącznie do prawa represyjnego. Zob. szerzej A. Szpunar, *op. cit.*, s. 178.

²² Wyrok z 16 VI 2005 r. w sprawie M. Pupino, C-105/03, Zb. Orz. 2005, s. I-5285. Por. też J. Barcz, *Głosa do wyroku ETS z dnia 16 VI 2005 r., C-105/03 Pupino*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2005, z. 3, s. 297; M. Fletcher, *Extending „indirect effect” to the Third pillar: the significance of Pupino*, ELR 2005, s. 862.

ramowych w sposób zgodny z celami i brzmieniem decyzji ramowej oraz całego prawa wspólnotowego, podkreślił, że — zgodnie z ukształtowanym w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości standardem — obowiązek dokonywania takiej interpretacji dotyczy każdego przepisu prawa krajowego, wcześniejszego lub późniejszego od przepisu wspólnotowego, wykonującego taki przepis lub też mającego samoistny charakter, i oznacza nakaz takiej jego wykładni, aby zapewniona została co najmniej niesprzeczność z regulacjami wspólnotowymi, w tym w szczególności z treścią stosownych przepisów prawa oraz celem tej regulacji²³. Akcentując, że obowiązek wykładni zgodnej z przepisami wspólnotowymi ma znaczenie nie tylko w procesie stosowania prawa, lecz z uwagi na współzależności między stosowaniem i stanowieniem prawa, także na drugim z wymienionych etapów²⁴, szczególną rolę przywiązuje się do właściwego zdekodowania wzorca wykładniczego. Zasadnicze znaczenie w tym modelu wykładni ma zatem ustalenie normatywnego punktu odniesienia²⁵, z którym zgodna ma być wykładnia prawa krajowego. Z tego też względu wskazuje się, że interpretator w początkowym okresie musi uczynić przedmiotem czynności wykładniczych stosowne przepisy prawa wspólnotowego, rekonstruując z nich wzorzec interpretacyjny. Naturalnie w procesie rekonstrukcji wzorca wykładniczego znacznie mają wszystkie elementy danego aktu prawa wspólnotowego, w tym zarówno jego części stanowcze, jak i preambuły, motywy regulacji, zakładane rezultaty

²³ C. Mik, *op. cit.*, s. 128; S. Biernat, *Wykładnia prawa państw członkowskich zgodnie z prawem wspólnotowym*, w: *Prawo Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe*, red. J. Barcz, Warszawa 2006, s. 289 i n.

²⁴ S. Biernat podkreśla, że z zasady pierwszeństwa prawa wspólnotowego wynikają szczególne obowiązki dla organów prawotwórczych państw członkowskich, w szczególności zaś zakaz ustanawiania norm prawa krajowego niezgodnych z prawem wspólnotowym oraz zakaz podejmowania działań legislacyjnych, które mogłyby przeszkodzić lub utrudnić uzyskanie rezultatu, dla realizacji którego wprowadzone zostały określone instrumenty prawa wspólnotowego. Zob. szerzej S. Biernat, *Prawo Unii Europejskiej a prawo państw członkowskich*, w: *Prawo Unii Europejskiej...*, *op. cit.*, s. 258–259. Dodać należy, że w niektórych wypadkach obowiązek implementacyjny może zostać zrealizowany poprzez wykorzystanie wykładni zgodnej z prawem unijnym. Dzieje się tak zwłaszcza wówczas, gdy dla osiągnięcia celu wskazanego w decyzji ramowej nie jest konieczne przyjmowanie nowych przepisów w prawie krajowym, lecz wystarczająca jest właściwa interpretacja już obowiązujących norm. Zob. szerzej interesujące uwagi A. Grzelak, *Trzeci filar Unii Europejskiej. Instrumenty prawne*, Warszawa 2008, s. 120–122 oraz wskazane tam przykłady i literatura przedmiotu.

²⁵ K. Pleszka posługuje się w powyższym kontekście sformułowaniem „przedmiot odniesienia” wykładni zgodnej z prawem UE — zob. szerzej K. Pleszka, *Ius i lex w prowspólnotowej wykładni prawa krajowego*, w: *Księga pamiątkowa ku czci Profesora Krzysztofa Paleckiego*, Kraków 2006, s. 100.

i cele, itp.²⁶, a także kontekst systemowy, w tym zwłaszcza przypisywane prawu wspólnotowemu funkcje i zamierzone cele. Szczególne znaczenie przypisywane jest w procesie rekonstrukcji wzorca interpretacyjnego preambule danego instrumentu prawnego, pozwala ona bowiem prawidłowo ulokować wzorzec wykładniczy w strukturze prawa wspólnotowego oraz uwzględnić jego związku i zależności z pozostałymi elementami systemu prawa wspólnotowego. W procesie rekonstrukcji wzorca wykładniczego stanowiącego podstawę wykładni prawa krajowego zgodnej z prawem wspólnotowym niezbędne jest także uwzględnienie orzecznictwa wypracowanego przez stosowne organy w związku ze stosowaniem aktów prawa wspólnotowego, z którego rekonstruowany jest wzorzec wykładniczy²⁷. W tym kontekście podkreślić należy, że wykładnia prawa wspólnotowego ma autonomiczny charakter i oparta jest na zdecydowanym priorytecie dyrektyw funkcjonalnych i systemowych²⁸. Z uwagi na wykluczenie możliwości wywoływania przez decyzje ramowe skutku bezpośredniego²⁹ oraz nałożenie na państwa członkowskie obowiązku osiągnięcia określonego rezultatu, podstawowym punktem odniesienia staje się w tych przypadkach cel regulacji, jaki ma zostać osiągnięty poprzez implementację decyzji ramowej do porządku wewnętrznego³⁰. Trybunał Sprawiedliwości, przesądzając o obowiązywaniu zasady wykładni prawa krajowego zgodnie z prawem wspólnotowym także w przypadku decyzji ramowych, zaakcentował, że sąd, stosując prawo krajowe, aby osiągnąć zamierzony przez decyzję ramową cel, ma obowiązek

²⁶ Wskazaniem na wszystkie elementy aktów prawa europejskiego jako podstawę rekonstrukcji wzorca wykładniczego w żadnym zakresie nie kwestionuje się tego, iż stanowiąc podstawę rekonstrukcji przedmiotu odniesienia wykładni zgodnej z prawem Unii Europejskiej, takie części unijnych aktów prawnych, jak preambuły itp. nie mogą stanowić podstawy bezpośredniej skuteczności norm prawa unijnego. Zob. szerzej S. B i e r n a t, *Warunki bezpośredniej skuteczności norm prawa wspólnotowego*, w: *Prawo Unii Europejskiej...*, *op. cit.*, s. 276–277.

²⁷ W orzecznictwie ETS podkreśla się, że prawo pochodne należy interpretować w świetle przepisów traktatu, ogólnych zasad prawa wspólnotowego, praw podstawowych i prawa międzynarodowego wiążącego wspólnotę — A. S z p u n a r, *op. cit.*, s. 167.

²⁸ Zob. szerzej: K. K o w a l i k - B a ń c z y k, *op. cit.*, s. 10; A. K a l i s z, *op. cit.*, s. 164 i n.; A. S z p u n a r, *op. cit.*, s. 169.

²⁹ Co do pojęcia „skutek bezpośredni” oraz wątpliwości związanych z tą konstrukcją teoretyczną, a także znaczenia wykładni praw wspólnotowej w zakresie zapewniania zgodności ustawodawstwa wewnętrznego z prawem wspólnotowym oraz osiągnięcia specyficznego efektu stosowania prawa wspólnotowego w wyniku zastosowania tej dyrektywy interpretacyjnej zob. szerzej A. S z p u n a r, *op. cit.*, s. 104 i n. oraz s. 160 i n., a także powołana tam literatura przedmiotu i orzecznictwo.

³⁰ Por. C. M i k, *op. cit.*, s. 148–149.

dokonać wykładni prawa wewnętrznego na ile jest to możliwe w świetle brzmienia i celów decyzji ramowej³¹. Nawiązując do wypracowanych we wcześniejszych judykatach wyjątków, wskazał jednocześnie, że obowiązek wykładni zgodnej podlega ograniczeniom wynikającym z ogólnych zasad prawa, w tym w szczególności zasady pewności prawa i niedziałania prawa wstecz. W ocenie Trybunału Sprawiedliwości wymienione wyżej zasady uniemożliwiają taką wykładnię przepisów prawa krajowego, która poprzez odwołanie do decyzji ramowej, niezależnie od ustawy implementującej decyzję do porządku krajowego, prowadziłaby do ustalenia lub zaostrzenia odpowiedzialności karnej. Orzecznictwo ETS pozwala wskazać także na ograniczenie tego sposobu wykładni, polegające na wyłączeniu możliwości interpretowania stosownych przepisów prawa wewnętrznego *contra legem*³². Wskazano jednocześnie, że w procesie wykładni organ stosujący prawo zobowiązany jest do uwzględnienia całokształtu prawa krajowego w celu dokonania oceny, w jakim stopniu prawo wewnętrzne może zostać zastosowane w taki sposób, który nie prowadzi do rezultatu sprzecznego z celem wytyczonym przez decyzję ramową³³.

8. Model wykładni zgodnej z prawem wspólnotowym przyjmowany w odniesieniu do decyzji ramowych pozwala stwierdzić, że reguły wykładni zgodnej mają charakter subsydiarny wobec wykładni językowej i nie powinny być stosowane wbrew jasnemu i jednoznacznemu rezultatowi wykładni językowej dokonywanej w oparciu o przyjmowane w prawie wewnętrznym dyrektywy interpretacyjne³⁴. Wydaje się, że prowspólnotowa wykładnia prawa krajowego może być stosowana skutecznie co do zasady wówczas, gdy wykładnia językowa nie prowadzi do odczytania jednoznacznej normy

³¹ Por. A. G r z e l a k, *op. cit.*, s. 91.

³² Zakaz wykładni *contra legem* precyzuje się w piśmiennictwie poprzez jej konsekwencje określane jako zaprzeczenie znaczenia przepisu prawnego prawa krajowego, które w sposób jasny wynika z jego literalnego brzmienia lub też zaprzeczenie prawa krajowemu poprzez jego odrzucenie. Zob. szerzej C. M i k, *op. cit.*, s. 162.

³³ Por. A. G r z e l a k, *op. cit.*, s. 91–93.

³⁴ Można wręcz twierdzić, że zasada wykładni zgodnej z prawem UE ma status dyrektywy interpretacyjnej II stopnia, wskazującej kryteria wyboru jednego z odczytanych wstępnie znaczeń poddawanych procesowi wykładni przepisów prawa wewnętrznego, odpowiadającego w największym stopniu prawu wspólnotowemu. W piśmiennictwie z zakresu teorii prawa zasadę wykładni zgodnej z prawem wspólnotowym uznaje się za szczególną dyrektywę wykładni systemowej, lub za szczególną odmianę dyrektywy wykładni celowościowej. To drugie ujęcie wydaje się lepiej oddawać normatywny sens zasady wykładni zgodnej z prawem wspólnotowym. Zob. szerzej L. M o r a w s k i, *Wstęp do prawoznawstwa*, Toruń 1996, s. 123; K. P ł e s z k a, *op. cit.*, s. 93 i n.

zakodowanej w przepisach prawa krajowego, i nie może być stosowana wówczas, gdy rezultaty wykładni byłyby sprzeczne z efektami wykładni językowej, bowiem taka sytuacja mogłaby być uznana za wykładnię *contra legem*³⁵. Dodać trzeba, że w zakresie ograniczenia obowiązku wykładni zgodnej z prawem Unii Europejskiej nie można pomijać szczególnych uwarunkowań wykładni przepisów prawa karnego. W tym zakresie w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości wskazuje się, iż konsekwencją wykładni prowsolidarnej nie może być powiększenie zakresu odpowiedzialności karnej³⁶. Przyjmuje się również, że przepisy prawa krajowego nie mogą być interpretowane rozszerzająco i stosowane w konsekwencji przyjęcia wykładni zgodnej z prawem wspólnotowym na niekorzyść jednostki. W szczególności ograniczenie to odnosi się do przepisów wprowadzonych do porządku wewnętrznego w wyniku implementowania decyzji ramowych.

Można przeto zamknąć przedstawione wyżej uwagi dotyczące wykładni zgodnej z prawem wspólnotowym konstatacją, że granice obowiązku tej wykładni wyznaczają jej konsekwencje³⁷. Obowiązek dokonywania wykładni zgodnej doznaje ograniczeń w tych przypadkach, w których prowadziłyby one do powstania podstaw lub zaostżenia odpowiedzialności karnej na gruncie przepisów krajowych, lub skutkowałyby rozszerzającą wykładnią interpretowanych przepisów prawa represyjnego albo stosowaniem w jakimkolwiek zakresie wykładni na niekorzyść jednostki. Oparciem dla tak zakreślonych granic wykładni zgodnej z prawem wspólnotowym jest odwoływanie się przez Trybunał Sprawiedliwości do zasady pewności prawa, stanowiącej jedną z ogólnych zasad prawa wspólnotowego, wynikających ze wspólnych tradycji konstytucyjnych państw członkowskich oraz zawierzanych przez nie traktatów międzynarodowych, w tym przede wszystkim Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności³⁸.

9. Przedstawione wyżej uwagi pozwalają wskazać, że orzecznictwo ETS pozwala dekodować kilka elementów wyznaczających granice wykładni przyjaznej prawu unijnemu. Pierwsze ograniczenie związane jest z jedno-

³⁵ Zob. szerzej A. Ł a z o w s k i, *op. cit.*, s. 191; A. G r z e l a k, *op. cit.*, s. 92.

³⁶ Zob. m.in. wyrok ETS w sprawie *Arcaro* z dn. 26 IX 1996 r., C-168/95, Zb. Orz. 1996, s. I-4705.

³⁷ Zob. w tym zakresie interesujące uwagi K. P ł e s z k i, *Uzasadnienie decyzji interpretacyjnych przez ich konsekwencje*, Kraków 1998, *passim*.

³⁸ Zob. szerzej uzasadnienie wyroku Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-74/95 i C-129/95 *Criminal proceedings v. X*, ECR 1996, s. I-6609. Por. też C. M i k, *op. cit.*, s. 164; T. K o n c e w i c z, *op. cit.*, s. 40; S. B i e r n a t, *Wykładnia prawa krajowego...*, *op. cit.*, s. 146.

znacznym na gruncie dyrektyw semantycznym brzmieniem regulacji prawa wewnętrznego, przesądzającym, iż nie jest dopuszczalna wykładnia *contra legem*. Ponadto bezsporne jest, że wykładnia prowspólnotowa nie może prowadzić do ustalenia podstaw odpowiedzialności karnej, obostrzenia tej odpowiedzialności lub pogorszenia sytuacji osoby poddawanej takiej odpowiedzialności. Nie jest także możliwe uzyskiwanie za pomocą wykładni prowspólnotowej efektu związanego z rozszerzeniem zakresu zastosowania norm prawa represyjnego ani też prowadzącego do rezultatu działającego na niekorzyść osoby poddanej odpowiedzialności karnej. Wśród ograniczeń wykładni prowspólnotowej nie wskazuje się natomiast w piśmiennictwie z zakresu prawa europejskiego sygnalizowanych wyżej ograniczeń związanych z konstytucyjną gwarancją określonych praw i wolności jednostki. Trzeba jednak dostrzec, że znaczenie regulacji konstytucyjnej jest wyraźnie sygnalizowane w orzecznictwie TK, w którym zasada nadrzędności Konstytucji przesądza, że granicą wykładni pronijnej jest ochrona praw i wolności gwarantowanych w Konstytucji³⁹. Takie wzajemne usytuowanie regulacji konstytucyjnej oraz prawa wspólnotowego przesądza o możliwych kolizjach. Niezależnie od możliwych kolizji oraz wkomponowanej w system prawa metody ich rozstrzygnięcia wydaje się, iż ich ujawnienie mieć będzie co do zasady wyjątkowy charakter. Przyjmowane w obszarze prawa europejskiego rozwiązania oparte są bowiem na założeniu przestrzegania zasady pewności prawa, stanowiącej jedną z ogólnych zasad prawa wspólnotowego, wynikających ze wspólnych tradycji konstytucyjnych państw członkowskich oraz zawieranych przez nie traktatów międzynarodowych, w tym także EKPC. Przyjęcie takiej zasady pozwala twierdzić, że co do zasady regulacje prawa wspólnotowego we wszystkich filarach uwzględniając z oczywistych powodów ogólne zasady prawa wspólnotowego nie powinny pozostawać w kolizji czy też sprzeczności z regulacjami konstytucyjnymi. Można wręcz twierdzić, iż przy założeniu przestrzegania na poziomie stanowienia prawodawstwa unijnego zasady pewności prawa, niezgodności między regulacją wspólnotową a rozwiązaniami konstytucyjnymi kraju członkowskiego pojawić się mogą w odniesieniu do takich gwarancji konstytucyjnych, które nie zaliczają się do wspólnej tradycji konstytucyjnej. Niezależnie od powyższych uwag można przyjąć, że stosowanie zasady wykładni prowspólnotowej z uwzględnieniem zasady pewności prawa nie powinno prowadzić do konsekwencji sprzecznych z wzorcem konstytucyjnym.

³⁹ Zob. P. Wiliński, *Głos...*, *op. cit.*

10. W kontekście wskazanych wyżej ograniczeń wykładni prowsólnotowej istotnym jest ustalenie, jakie elementy decydują o aktualizacji tych zakazów. Przyjmując, że wykładnia prowsólnotowa nie może prowadzić do zmiany sposobu rozumienia jednoznaczego na gruncie reguł językowych przepisu, niebudzącego wątpliwości interpretacyjnych, istotne jest ustalenie, co decyduje o spełnieniu tego kryterium, czy prawo wśólnotowe, czy też wewnętrzne prawo państwa członkowskiego odczytywane przy wykorzystaniu przyjmowanych w danym państwie członkowskim dyrektyw interpretacyjnych. Zagadnienie to jest różnie rozstrzygane w orzecznictwie ETS oraz w doktrynie prawa europejskiego. W istocie — jak wskazuje M. Szpunar — chodzi tutaj o źródło granic wykładni prowsólnotowej, tj. ustalenie, czy tkwi ono w prawie wśólnotowym czy też prawie wewnętrznym. Z wykorzystywanego powszechnie w orzecznictwie o doktrynie prawa europejskiego sformułowania określającego granice wykładni prowsólnotowej wskazującego, że powinna być ona prowadzona „tak dalece jak jest to możliwe” wynika, że ograniczenie dotyczące zakazu wykładni *contra legem* związane jest z prawem wewnętrznym państwa członkowskiego⁴⁰. Taką koncepcję przyjmuje w polskiej doktrynie prawa europejskiego M. Szpunar, odwołując się m.in. do wyroku ETS w sprawie Pfeiffer, w którym stwierdzono, że „jeżeli prawo krajowe, stosując uznane przez nie metody wykładni, zezwala w pewnych okolicznościach na taką wykładnię przepisu porządku prawnego, że konflikt z inną normą prawa krajowego zostanie uniknięty, lub na ograniczenie w tym celu zakresu danego przepisu poprzez stosowanie go tylko, jeżeli jest zgodny z tą normą, sąd krajowy jest zobowiązany stosować te same metody w celu osiągnięcia rezultatu wytoczonego przez dyrektywę”⁴¹. Stanowisko to wzmacnia pogląd sędziego V. Skoriusa, wskazującego, że obowiązek wykładni prowsólnotowej „podlega prawu krajowemu, gdyż uzależniony jest on od metod interpretacyjnych dopuszczonych przez prawo krajowe”⁴². W konsekwencji mimo pewnych rozbieżności w doktrynie prawa europejskiego uprawnionym wydaje się twierdzenie, mające szczególną doniosłość w prawie represyjnym, że o granicach stosowania wykładni prowsólnotowej i osiągnięcia efektu zgodności

⁴⁰ Takie stanowisko prezentuje A. Szpunar, *op. cit.*, s. 171.

⁴¹ Wyrok ETS z dn. 5 X 2004 r., w sprawach połączonych C-397-403/01, Zb. Orz. 2004, s. I-8835, cyt. za: A. Szpunar, *op. cit.*, s. 172–173.

⁴² Zob. V. Skorius, *Effect Utile Versus Legal Certainty: The Case-law of the Court of Justice on the Direct Effect of Directives*, EBLR 2006, s. 250. Cyt. w tekście powołany został za: A. Szpunar, *op. cit.*, s. 173. Podobnie zagadnienie to ujmuje C. Mik, *op. cit.*, s. 161.

z prawem wspólnotowym w wyniku zastosowania tej metody interpretacyjnej decyduje prawo wewnętrzne państwa członkowskiego oraz przyjmowane w nim dyrektywy wykładni. W obszarze prawa karnego, z uwagi na pełnione przez prawo represyjne funkcje oraz związane z nimi integralnie zasady gwarancyjne oznacza to, że granice niwelowania niezgodności lub sprzeczności prawa wewnętrznego z prawem wspólnotowym za pomocą wykładni przyjaznej prawu wspólnotowemu wyznaczają przyjmowane w prawie krajowym dyrektywy interpretacyjne, silnie osadzone w zasadach ustrojowych oraz stanowiące wyraz kultury prawnej danego państwa, w istocie zaś pełniące rolę jednego z istotniejszych elementów gwarantujących niezawisłość sądów w procesie orzekania. Trafnie wskazuje w powyższym kontekście M. Szpunar, że ingerencja prawa wspólnotowego w tę dziedzinę wkraczałaby zbyt daleko w prawo wewnętrzne, to zaś przesądza o braku możliwości szerokiej interpretacji przez zastosowanie reguł wykładni prowspólnotowej⁴³.

11. W odniesieniu do drugiego ze wskazanych ograniczeń wykładni prowspólnotowej w piśmiennictwie i orzecznictwie ETS wskazuje się, że nie może ona prowadzić do nałożenia na jednostkę zobowiązań wynikających z prawa wspólnotowego i nie przewidzianych prawem krajowym, zwłaszcza jeżeli prowadziłyby to do ustanowienia lub zwiększenia odpowiedzialności karnej⁷⁷. W piśmiennictwie i orzecznictwie wyraźnie różnicuje się ograniczenia konsekwencji wykładni prowspólnotowej w prawie karnym oraz innych działach prawa, przyjmując, że w obszarze represyjnym, ten rodzaj wykładni nie tylko nie może skutkować ustanowieniem lub zwiększeniem zakresu odpowiedzialności karnej, lecz także rezultatem wykładniczym działającym na niekorzyść jednostki. Ograniczenie to w sferze prawa represyjnego łącznie jest z zasadą przestrzegania ogólnych zasad prawa oraz reguł prawa międzynarodowego wiążącego Wspólnotę. Uwzględniając sygnalizowaną w dogmatyce prawa europejskiego zależność między efektywnością prawa wspólnotowego a koniecznością ochrony praw, które nadaje prawo wspólnotowe, w zakresie prawa represyjnego tezę tę można rozszerzyć na zależność między efektywnością prawa wspólnotowego a zasadą ochrony praw wynikających z regulacji wewnętrznej państwa członkowskiego. O ile przeto nie jest wykluczone stwierdzenie, że niekiedy efektywność prawa wspólnotowego pociąga za sobą konieczność ograniczenia praw podmiotów prywatnych w obszarze prawa cywilnego, co uzasadniać może

⁴³ A. Szpunar, *op. cit.*, s. 176.

wykładnię na niekorzyść⁴⁴, o tyle tezy tej nie można aprobować w prawie karnym. W tym zakresie przyjmować należy najbardziej restryktywną formułę granic wykładni prawspólnotowej, chroniącej prawa i wolności oraz uprawnienia gwarancyjne jednostki przewidziane w prawie wewnętrznym.

12. Podsumowując tę część rozważań można zatem w charakterze pewnego uogólnienia stwierdzić, iż zasadniczą i podstawową funkcję przy wyznaczaniu granic wykładni prawspólnotowej w sferze prawa represyjnego pełnią przyjmowane w danym porządku prawnym dyrektywy interpretacyjne, stanowiące odzwierciedlenie zarówno standardu konstytucyjnego, jak i kultury prawnej, przesądzającej o modelu odpowiedzialności karnej i systemie reguł gwarancyjnych. Ten element, stanowiący podstawę interpretacji przepisów zawartych w aktach prawa wewnętrznego wyznacza nieprzekraczalną na etapie wykładni granicę prawa represyjnego. Uzupełniając uwagi dotyczące wykładni przyjaznej prawu wspólnotowemu wskazaniem, że na płaszczyźnie implementacji prawa wspólnotowego do porządku wewnętrznego priorytetową rolę odgrywają zasady konstytucyjne, w tym w szczególności wynikający z ustawy zasadniczej standard gwarancyjny w zakresie praw i wolności jednostki, można twierdzić, że mimo wyraźnej intensyfikacji harmonizacji prawa karnego poprzez decyzje ramowe, z uwagi na aktualnie przyjmowany model wykładniczy oraz znaczenie konstytucji państw członkowskich, co do zasady prawo karne państw członkowskich cały czas stanowi wyraz kultury narodowej, zaś uzupełnienie porządku wewnętrznego przez przepisy stanowiące wyraz implementacji decyzji ramowych co do zasady nie prowadzi do utraty suwerenności prawodawczej w sferze prawa represyjnego. W tych nielicznych przypadkach, gdy ujawniają się niezgodności lub wręcz sprzeczności między standardem konstytucyjnym a rozwiązaniami zawartymi w decyzjach ramowych, uwzględnienie regulacji wspólnotowej wymaga modyfikacji reguł konstytucyjnych i zawsze stanowi wyraz suwerennego rozstrzygnięcia prawodawcy wewnętrznego. W pozostałym zakresie, przy braku przeciwwskazań ze strony regulacji konstytucyjnej, nie istnieją przeszkody do wprowadzania do porządku wewnętrznego rozwiązań wynikających z decyzji ramowych. Z kolei na etapie wykładni i stosowania tych regulacji podstawowy instrument służący do zapewnienia stosowania prawa wspólnotowego i realizacji zasady pierwszeństwa, tj. wykładnia prawspólnotowa, doznaje ograniczeń wynikających albo z jednoznacznej na gruncie dyrektyw językowych regu-

⁴⁴ Na możliwość stosowania tej formuły wskazuje A. Szpunar, *op. cit.*, s. 178–183.

lacji prawa wewnętrznego, albo z zastosowania przyjmowanych w porządku wewnętrznym dyrektyw interpretacyjnych. Harmonizacja prawa karnego za pomocą decyzji ramowych ma zatem granice w powszechnie uznawanych przez państwa członkowskie regułach odpowiedzialności karnej. W tym bowiem zakresie co do zasady nie istnieją przeszkody we wprowadzaniu do porządku wewnętrznego określonych rozwiązań oraz zapewnienia ich skuteczności i efektywności poprzez stosowanie wykładni prowspólnotowej, jednak nie mogą one naruszać gwarancji zakorzenionych konstytucyjnie. Jeżeli rozbieżności między regulacjami wewnętrznymi państwa członkowskiego a prawem unijnym zakorzenione są w regulacjach konstytucyjnych, wprowadzenie rozwiązań wspólnotowych do prawa wewnętrznego wymaga modyfikacji ustawy zasadniczej. W przypadku gdy odmienności tkwią jedynie w treści regulacji ustawowych lub przyjmowanych dyrektywach interpretacyjnych, harmonizacja może objawiać się wprowadzeniem w drodze implementacji do porządku wewnętrznego określonych rozwiązań prawnych. Nie jest natomiast możliwe zapewnienie skuteczności prawa wspólnotowego poprzez usunięcie różnic między prawem wewnętrznym a prawem wspólnotowym i współkształtowania treści normy wewnętrznej państwa członkowskiego poprzez stosowanie wykładni prowspólnotowej. Z uwagi na sposób wyznaczania ograniczeń stosowania tej dyrektywy wykładni, w razie rozbieżności lub sprzeczności w sferze prawa represyjnego, wykładnia prowspólnotowa nie może stanowić instrumentu dostosowywania prawa wewnętrznego do regulacji wspólnotowych. Nie istnieje bowiem w takich przypadkach możliwość kształtowania treści norm prawa represyjnego przez wykładnię prowspólnotową⁴⁵.

13. Niezależnie od przedstawionego powyżej zagadnienia granic wykładni prowspólnotowej z punktu widzenia prawa karnego, istotną rolę odgrywa także sposób wyznaczenia normatywnego wzorca wykorzystywanego w tym modelu wykładni. Analiza piśmiennictwa z zakresu prawa wspólnotowego pozwala wskazać, iż w tym zakresie sporne są dwie kwestie: po pierwsze zagadnienie momentu powstania obowiązku dokonywania wykładni prowspólnotowej, po wtóre łączący się z nim problem źródeł dekodowania wzorca normatywnego. Obie kwestie miały znaczenie przy rozstrzygnięciu przedstawionego SN zagadnienia prawnego w uchwale z 3 marca 2009 r., w której wskazano, że obowiązek wykładni prowspól-

⁴⁵ Por. interesujące uwagi dotyczące istoty wykładni prowspólnotowej zawarte w pracy A. Szpunara, *op. cit.*, s. 165 i n.

notowej nie odnosi się do decyzji ramowych, które jeszcze nie zostały implementowane, oraz w stosunku do których nie upłynął jeszcze termin implementacji, czego konsekwencją było stwierdzenie, że regulacje zawarte w przyjętej, lecz jeszcze nieimplementowanej decyzji ramowej z dnia 27 listopada 2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności w celu wykonywania tych wyroków w Unii Europejskiej, co najmniej do upływu wyznaczonego terminu transpozycji, nie mogą stanowić podstawy dekodowania wzorca normatywnego stanowiącego podstawę wykładni prawspółnotowej.

W powyższym kontekście warto wskazać, że w doktrynie prawa europejskiego podkreśla się, iż obowiązek wykładni zgodnej z prawem unijnym w przypadku norm wspólnotowych niepodlegających implementacji powstaje z chwilą wejścia ich w życie. Nieco inaczej przedstawia się omawiane zagadnienie w stosunku do regulacji związanych z obowiązkiem implementacji. W piśmiennictwie prezentowane są dwa ujęcia tego problemu: pierwsze, przesądzające, że obowiązek wykładni prawspółnotowej aktualizuje się z chwilą wejścia w życie aktu prawa wspólnotowego, i drugie, akcentujące, że obowiązek ten powstaje dopiero z chwilą implementacji. Stanowisko drugie dominowało w początkowym okresie w doktrynie prawa europejskiego, przy czym wskazywano, że jakkolwiek co do zasady obowiązek wykładni prawspółnotowej powstaje z chwilą upływu terminu implementacji, to jednak wymaga zindywidualizowanej oceny, i aktualizuje się wcześniej w stosunku do tych państw, które przed wyznaczonym terminem implementowały regulacje wspólnotowe do porządku wewnętrznego⁴⁶. Później, dostrzegając wynikający z art. 249 TWE obowiązek powstrzymywania się przez państwa członkowskie od podejmowania działań zagrażających osiągnięciu rezultatu wskazanego w akcie prawa wspólnotowego w okresie przewidzianym na implementację, postulowano przyjęcie założenia, że obowiązek wykładni prawspółnotowej powstaje z chwilą wejścia w życie wspólnotowego instrumentu prawnego. ETS nie w pełni zaaprobował to stanowisko. W doktrynie prawa europejskiego podnosi się jednak, że przy braku jednoznaczności formuły przyjętej przez ETS w wyroku z dnia 4 lipca 2006 r. w sprawie *Adeneler*, w którym rozróznilo moment powstania obowiązku wykładni prawspółnotowej plasując go na chwilę upływu terminu implementacji oraz moment powstania obowiązku powstrzymy-

⁴⁶ Zob. szerzej: C. M i k, *op. cit.*, s. 139 i n.; wyrok ETS z dn. 8 X 1987 r., w sprawie 80/86, *Zb. Orz.* 1987, s. 3969; A. S z p u n a r, *op. cit.*, s. 189 i n.

wania się przez państwa członkowskie od dokonywania działań (w tym także czynności wykładniczych), które zagrażałyby celowi aktu wspólnotowego podlegającego implementacji, przyjąć można za M. Szpunarem, że obowiązek wykładni prawspólnotowej co do zasady powstaje z chwilą wejścia w życie podlegającego implementacji wspólnotowego instrumentu prawnego, zaś odmienności między okresem poprzedzającym wyznaczoną datę implementacji a czasem następującym po tym terminie sprowadzają się wyłącznie do tego, że „w odniesieniu do wykładni przed upływem terminu implementacji, obowiązek uwzględnienia treści i celu dyrektywy [odpowiednio decyzji ramowej — dop. mój, PK] nie idzie tak daleko, jak w przypadku wykładni dokonywanej po upływie terminu implementacji. W praktyce sądów krajowych może się jednak okazać, że w obu przypadkach zakres obowiązku wykładni prawspólnotowej jest identyczny”⁴⁷.

14. W kontekście przedstawionych wyżej uwag, uzasadnione jest twierdzenie, że silnie celowościowo uwikłana wykładnia prawspólnotowa, której istota w przypadku decyzji ramowych sprowadza się do odczytywania regulacji prawa wewnętrznego w sposób zgodny z prawem wspólnotowym na tyle, na ile jest to możliwe, w procesie rekonstrukcji wzorca normatywnego uwzględniać powinna nie tylko przyjęte, i implementowane instrumenty prawne, lecz także te, które zostały przyjęte, lecz nie upłynął jeszcze wskazany w nich termin, w jakim powinny zostać transponowane do porządku wewnętrznego. Pogląd taki prezentowany jest w orzecznictwie ETS i znajduje również wsparcie w analizach dogmatycznych ze sfery prawa europejskiego⁴⁸. Ostatni ze wskazanych elementów ma szczególne znaczenie w tych przypadkach, gdy ujawniają się różnice lub odmienności między treścią przyjętych i implementowanych już do porządków wewnętrznych decyzji ramowych a treścią decyzji przyjętych, lecz jeszcze nieimplementowanych, a także wtedy, gdy dostrzec można niezgodność między regulacjami wprowadzonymi do porządku wewnętrznego w związku lub przy okazji procesu transpozycji a treścią przyjętej, lecz jeszcze nieimplementowanej decyzji ramowej. Uwzględnienie wskazanych wyżej elementów składających się na wzorec normatywny stanowiący podstawę wykładni prawspólnotowej może okazać się pomocne i przydatne także i w tych wypadkach, gdy ujawniają się wątpliwości co do zgodności regulacji wprowadzonej do po-

⁴⁷ *Ibid.*, s. 192. Identycznie wyrok ETS w sprawie *Arcaro* z dn. 26 IX 1996 r., C-168/95, Zb. Orz. 1996, s. I-4705.

⁴⁸ Zob. szerzej w tej kwestii A. Szpunar, *op. cit.*, s. 189–192.

rzędu wewnętrznego w związku z procedurą implementacji a regulacjami konstytucyjnymi o gwarancyjnym charakterze lub odnoszące się do sfery związanej z ograniczeniami wykładni prawspólnotowej, dotyczącej wykładni na niekorzyść jednostki lub prowadzącej do pogorszenia sytuacji jednostki w kontekście odpowiedzialności represyjnej. Poprawne zdekodowanie wzorca normatywnego przy wykładni prawspólnotowej, w tym zwłaszcza w zakresie celów regulacji zawartej w danym instrumencie lub grupie wspólnotowych instrumentów prawnych, stwarzać może bowiem podstawy do rozwiązania ujawniających się kolizji regulacji wewnętrznej z wzorcem konstytucyjnym w sposób nienaruszający podstawowych celów i zasad prawa europejskiego, w tym zwłaszcza niegodzący w zasadę zbliżania (ujednolicania) porządków wewnętrznych i zasadę wzajemnego uznawania i jednocześnie nienaruszający standardu gwarancyjnego, wynikającego nie tylko z regulacji konstytucyjnych, lecz także rozwiązań prawa wewnętrznego dekodowanych przy zastosowaniu przyjmowanych w prawie wewnętrznym dyrektyw interpretacyjnych. Pozwala to twierdzić, że w sytuacji braku możliwości uzyskania rezultatu wykładni zapewniającego niesprzeczność między elementami porządku wewnętrznego interpretowanymi zgodnie z celami i brzmieniem instrumentów wspólnotowych a wzorcem konstytucyjnym w zakresie chroniącym prawa i wolności jednostki, przyjąć należy bezwzględny prymat standardu konstytucyjnego, zaś w razie rozbieżności między rezultatami wykładni uzyskiwanymi przy wykorzystaniu dyrektyw interpretacyjnych przyjmowanych w prawie wewnętrznym a wykładnią prawspólnotową odwołującą się wyłącznie do wzorca dekodowanego z instrumentu już implementowanego z jednej strony, a wykładnią odwołującą się do wzorca dekodowanego przy uwzględnieniu regulacji zawartej w akcie prawa wspólnotowego jeszcze nieimplementowanego z drugiej, decydując znaczenie mieć będzie drugi ze wskazanych wzorców. Zasada ta uzyska charakter bezwzględnie wiążący wówczas, gdy odwołanie się do regulacji wspólnotowej jeszcze nieimplementowanej służyć będzie zachowaniu gwarancji w zakresie prawa i wolności jednostki lub standardu prawa represyjnego przyjmowanego w porządku wewnętrznym, co do którego ujawniają się wątpliwości lub niezgodności z prawem wspólnotowym przy odwołaniu się do wzorca dekodowanego wyłącznie z implementowanego już aktu prawa wspólnotowego. Za takim rozwiązaniem, poza sygnalizowaną już zasadą nadrzędności Konstytucji, przemawiają także konstytutywne cechy prawa represyjnego, stanowiącego podstawę przymusowej ingerencji państwa w sferę praw i wolności obywatelskich jako reakcji na pełnione czyny przy wykorzystaniu całego instrumentarium przymusu państwo-

wego. Ta właściwość prawa represyjnego sprawia, iż szczególnie znaczenie mają elementy gwarancyjne, obejmujące zarówno płaszczyznę prawa materialnego, jak i procesowego. W tym ostatnim obszarze współcześnie elementy gwarancyjne, określane są zbiorczą nazwą „rzetelnego procesu”. Oczywiście przedstawione wyżej uwagi odnoszą się do tych przypadków, gdy regulacje prawa wspólnotowego lub prawa wewnętrznego stanowiącego konsekwencję implementacji prawa wspólnotowego albo regulacje prawa wspólnotowego interpretowane przy zastosowaniu zasady wykładni prowsólnotowej prowadzą do konsekwencji niespełniających warunków wynikających z konstytucyjnego standardu gwarancyjnego lub niezgodnych z regulacją prawa wewnętrznego. Problemy takie nie występują wówczas, gdy opisane wyżej metody prowadzą do zwiększenia zakresu gwarancji w sferze praw i wolności.

15. Spoglądając z powyższej perspektywy na problematykę transponowanych do polskiego porządku prawnego przepisów dotyczących europejskiego nakazu aresztowania można stwierdzić, że zasadnicze znaczenie z punktu widzenia wykładni prawa krajowego zgodnej z prawem wspólnotowym ma treść decyzji ramowej w sprawie europejskiego nakazu aresztowania oraz cel i zamierzony rezultat, dla którego ten instrument prawny został przyjęty. Te dwa elementy wyznaczają bowiem wzorzec interpretacyjny, który stanowić powinien jedno z podstawowych kryteriów oceny prawidłowości procesu wykładni przepisów prawa krajowego. W powyższym kontekście wskazać trzeba na niebudzący już dzisiaj wątpliwości fakt, że wyrażony w art. 607t § 2 w zw. z art. 607s § 4 k.p.k. obowiązek wykonania kary orzeczonej przez sąd państwa członkowskiego bez możliwości dostosowania jej rozmiaru do systemu prawa wewnętrznego państwa wykonania nie wynika z treści decyzji ramowej w sprawie ENA. Nie sposób również odnaleźć podstawy takiej regulacji w innych aktach prawa unijnego. Jest to zatem rozwiązanie wprowadzone autonomicznie przez polskiego ustawodawcę. Rozwiązanie sprowadzające się do związania sądu państwa wykonania wymiarem kary orzeczonej przez sąd państwa członkowskiego nie stanowi zatem ani elementu treściowego regulacji zawartej w decyzji ramowej w sprawie ENA, ani też nie jest konieczną komponentą celu tej regulacji. Nie wynika także pośrednio z regulacji prawa unijnego. Poszukując odpowiedzi na pytanie o kształt wzorca interpretacyjnego w zakresie wykładni przyjaznej prawu unijnemu przy uwzględnieniu założenia, że źródłem tego wzorca są nie tylko postanowienia przyjętej i implementowanej decyzji ramowej, lecz także regulacje zawarte w decyzji, która nie została jeszcze implemento-

wana, wskazać trzeba na postanowienia zawarte w decyzji ramowej z dnia 27 listopada 2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności w celu wykonywania tych wyroków w UE, która zawiera wyraźne regulacje dopuszczające możliwość dostosowania rozmiaru kary orzeczonej przez sąd państwa członkowskiego w sytuacji, gdy jest on niezgodny z prawem państwa wykonania⁴⁹. Trafnie wskazuje P. Wiliński, że celem tej regulacji jest stworzenie możliwości realizacji gwarancji wynikających z wewnętrznych regulacji konstytucyjnych, a zwłaszcza zasady *nulla poena sine lege*⁵⁰. Dodając do powyższych uwag to, że decyzja ramowa z dnia 27 listopada 2008 r. odnosi się także do przypadków uregulowanych w decyzji ramowej w sprawie ENA, można twierdzić, że z punktu widzenia wzorca normatywnego stanowiącego podstawę wykładni przepisów prawa wewnętrznego zgodnie z treścią i celem decyzji ramowej, dekodowanym jednocześnie z obu decyzji ramowych mających znaczenie dla regulacji zasad wykonania kary pozbawienia wolności, zasadą prawa wspólnotowego jest co najmniej możliwość dostosowania wymiaru orzeczonej kary poprzez jej obniżenie do maksymalnego wymiaru przewidzianego w prawie wewnętrznym państwa wykonania. Nie tracąc z pola widzenia wskazanych wyżej granic wykładni zgodnej z treścią i celami decyzji ramowej można twierdzić, że wykładnia uznająca niedopuszczalność wykonania kary w rozmiarze orzeczonym przez sąd państwa członkowskiego w sytuacji, gdy jej rozmiar przekracza górną granicę ustawowego zagrożenia przewidzianego za podobny typ przestępstwa w prawie polskim, znajduje oparcie także w dyrektywie wykładni przyjaznej prawu wspólnotowemu. Ma to znaczenie w kontekście rozpoznawanego przez SN zagadnienia prawnego, bowiem stanowi dodatkowy argument przemawiający za zasadnością przyjęcia rozwiązania umożliwiającego zastosowanie procedury *exequatur*, tym bardziej, że wykładnia uwzględniająca treść decyzji ramowej z dnia 27 listopada 2008 r. w sposób wykluczający związaną z sądem polskiego wymiarem kary orzeczonej przez sąd państwa członkowskiego stanowi przejaw

⁴⁹ Zob. art. 8 ust. 2 decyzji ramowej o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności w celu wykonywania tych wyroków w UE, zgodnie z którym „jeżeli kara ze względu na jej czas trwania jest niezgodna z prawem państwa wykonującego, właściwy organ tego państwa może podjąć decyzję o dostosowaniu kary jedynie w przypadku, gdy kara ta przekracza maksymalny wymiar kary przewidziany za podobne przestępstwo w prawie krajowym tego państwa”.

⁵⁰ P. W i l i ń s k i, Głos..., *op. cit.*

działania mającego na celu powstrzymanie się przez państwo członkowskie od podejmowania działań, które zagrażałyby — po upływie terminu dla jej transpozycji — osiągnięciu wskazanego w niej rezultatu. Na takie zagrożenie wynikające z regulacji wprowadzonej w art. 607t § 2 k.p.k. w zw. z art. 607s § 4 k.p.k. do polskiego porządku prawnego wskazuje pośrednio SN w uzasadnieniu uchwały z 3 marca 2009 r. podnosząc, że po wejściu w życie decyzji z dnia 27 listopada 2008 r. konieczne wydaje się podjęcie działań prawodawczych, mających na celu rozstrzygnięcie ujawniające się w omawianym zakresie rozbieżności⁵¹.

⁵¹ W uzasadnieniu uchwały SN z 3 III 2009 r. zamieszczono następujący passus: „decyzja ramowa z dnia 27 listopada 2008 r. podlega implementacji do prawa krajowego państw członkowskich do dnia 5 grudnia 2011 r. Z pewnością wprowadzając wymagane rozwiązania ustawowe, ustawodawca polski powinien ponownie przemyśleć konstrukcję procedury *exequatur* we wzajemnych stosunkach z innymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej. Wprawdzie także w świetle nowego rozwiązania brak jest wymogu wprowadzenia ograniczenia wysokości wymierzonej kary w zakresie przekraczającym maksymalne zagrożenie przewidziane w prawie krajowym państwa wykonania (jest to fakultatywne), to jednak takie ograniczenie nie jest wykluczone” — uzasadnienie uchwały SN z 3 III 2009 r., I KZP 30/08, OSNKW 2009, nr 4, poz. 29. W tym kontekście można jedynie żałować, że dostrzegając powyższą regulację SN nie podjął próby skorzystania z możliwości wykładni korygującej, zmierzającej do zapewnienia zgodności interpretowanej regulacji ustawowej z wzorcem konstytucyjnym, pozostałymi elementami prawa represyjnego oraz uwzględniającej w najszerszym możliwym zakresie cele prawodawstwa wspólnotowego.